

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'עח

ערב שבת קודש
פרשת ויקרא / החודש
ראש־חודש ניסן התשע"ה

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט באדר ה'תשע"ה - ז' בניסן ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט באדר	הלכות מאכלות אסורות פרק ה-ז.	ה' ברכות פרק ו.	מל"ת קעג. קעה. קעו. קעז. קעח.
ש"ק	א' בניסן	פרק ח-י.	פרק ז.	מל"ת קעט. קפ. קפח.
א'	ב' בניסן	פרק יא-יג.	פרק ח.	מל"ת קפא. קפב. קפד. קפה. קפג.
ב'	ג' בניסן	פרק יד-טז.	פרק ט.	מל"ת קפז. קפו. קפט. קצ. קצא. קצב.
ג'	ד' בניסן	פרק יז. הלכות שחיטה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י.	מל"ת קצג. קנג. קצד. מ"ע קמו.
ד'	ה' בניסן	פרק ג-ה.	פרק יא.	מל"ת קא.
ה'	ו' בניסן	פרק ו-ח.	ה' מילה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קמו.
ו'	ז' בניסן	פרק ט-יא.	פרק ב.	מל"ת שו.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחה החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.16	5.51.5	12.19	11.49	8.45	5.53	4.55	4.34	3.46	ו', כ"ט באדר
6.16	5.52.3	12.19	11.48	8.44	5.51	4.54	4.32	3.44	ש"ק, א' בניסן
6.17	5.52.9	12.19	11.48	8.44	5.50	4.53	4.31	3.43	א', ב' בניסן
6.18	5.53.6	12.18	11.48	8.43	5.49	4.51	4.30	3.41	ב', ג' בניסן
6.18	5.54.3	12.18	11.48	8.42	5.47	4.50	4.28	3.40	ג', ד' בניסן
6.19	5.55.0	12.18	11.47	8.41	5.46	4.49	4.27	3.38	ד', ה' בניסן
6.20	5.55.7	12.18	11.47	8.41	5.45	4.47	4.26	3.37	ה', ו' בניסן
7.21	6.56.4	1.17	12.47	9.40	6.44	5.46	5.24	4.35	ו', ז' בניסן

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ
ויקרא / החודש	5:14	6:28	5:30	6:30	5:30	6:30	5:21	6:29	5:32
צו / הגדול	6:19	7:32	6:34	7:35	6:34	7:35	6:26	7:34	6:37

עורך אחראי: לוי צחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף צחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף צחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

היהודי 'מלך' על הטבע

יהודים הם "בני מלכים" ולכן עבודתם היא באופן של 'ניסן' כל השנה
 • סדר עבודה המתחיל מלמעלה שייך רק מצד הפנימיות • ה'מלוכה'
 קיימת בכל יהודי, וכשמוותר עליה הרי הוא מגביר את שנאת ה'עבד'
 ל'מלך' • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ב. ויובן בהקדים עניין ראש השנה:
 ידוע הדיוק למה נקרא בשם "ראש השנה", ולא תחילת השנה, ומבואר בזה⁷, שראש השנה הוא בדוגמת ה"ראש" שבאדם, שהוא לא רק האיבר היותר מובחר מכל האיברים, אלא הוא גם השורש ומקור שממנו נמשך החיות לכל האיברים, ולא זו בלבד שהחיות של כל האיברים כלול תחילה בראש, אלא גם לאחרי שנמשך החיות מהראש לכל האיברים, קשורים כל האיברים עם הראש, שהוא המנהיג את כל האיברים. וזהו גם ענינו של ראש השנה, שהוא השורש ומקור שממנו נמשך החיות על כל ימות השנה, ובאופן שכל ימות השנה הם מונהגים על-פי ההחלטה ומצב הרוח ("די שטימונג") שבראש השנה.

וזהו ש"באחד בניסן ראש השנה למלכים":
 מלכים - מלכי ישראל - הוא עניין השייך לכל אחד ואחד מישראל, שהרי "כל ישראל בני מלכים הם"⁸, וכיוון ש"ברא כרעא דאבוה"⁹, הרי יש בהם תכונת המלוכה מעין המלוכה של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובפרט שמצינו גם הלשון שכל ישראל הם מלכים¹⁰ (לא רק "בני מלכים").
 וכיוון ש"באחד בניסן ראש השנה למלכים", הרי

א. אודות אחד בניסן - שמתברך ביום השבת קודש זה, שבת מברכים חודש ניסן - איתא במשנה¹:
 "באחד בניסן ראש השנה למלכים (למלכי ישראל)² ולרגלים"³ ("רגל שבו ראש השנה לרגלים")⁴.

ומבואר בגמרא¹: "למלכים למאי הלכתא . . . לשטרות . . . מלך שעמד בעשרים ותשעה באדר, כיוון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה" (ומעתה מונין לו שנה שנייה); ולרגלים, "נפקא מינה לנודר למיקם עליה בכל תאחר, ורבי שמעון היא, דתניא אחד הנודר . . . כיוון שעברו עליו ג' רגלים עובר בכל תאחר, רבי שמעון אומר ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה"⁴.

וכיוון שאין הלכה כרבי שמעון⁵, אלא "כיוון שעברו עליו ג' רגלים (ללא נפקא מינה באיזה סדר) עובר בכל תאחר", נמצא, שדברי המשנה "באחד בניסן ראש השנה . . . לרגלים" אינם אליבא דהלכתא.

אמנם, כיוון שסתם רבי שמעון הוא רבי שמעון בן יוחאי⁶, שהוא מקור פנימיות התורה, יש לומר, שעל-פי פנימיות התורה הנה "באחד בניסן ראש השנה לרגלים" אליבא דכולי עלמא.

(1) ר"ה בתחילתה.

(2) שם ג, א.

(3) ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ, פ' החודש, מבה"ח ניסן תשי"ג בתחלתה (ת"מ ח"ח ע' 60 ואילך).

(4) שם ד, א.

(5) פיהמ"ש להרמב"ם שם. וראה הל' מעשה הקרבנות פי"ד הי"ג.

(6) פרש"י שבועות ב, ב (ד"ה משמו). רמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה הפרק הששי). סדה"ד ע' רשב"י. וש"נ. ועוד.

(7) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

(8) שבת סז, א. וש"נ.

(9) ראה פרש"י כתובות צב, א - ד"ה כבעל. תוד"ה מקמי - יבמות ג, א. יונת אלם רפ"ב.

(10) ברכות ט, ב (במשנה). תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב). וראה שבת נט, ב: "מידי דהוה אאבנט של מלכים".

תורה וקבלת התורה, עם כל העניינים הפנימיים שלמעלה. והכנה זו התחילה מיד ביציאת מצרים, כמו שכתוב¹⁴ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", שגם זה הוא עניין שבדרך דילוג, כמובן.

ומזה באים אחרי זה לחג האסיף - "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך"¹⁵, הן ברוחניות (כמבואר בארוכה באמרי בינה¹⁶), והן בגשמיות כפשוטו.

ד. אמנם, העניין ש"באחד בניסן ראש השנה לרגלים", הנה מצד פנימיות התורה הרי זה בגילוי, אבל מצד גליא תורה, דהיינו, כפי שהתורה נמשכת ומתקשרת עם העולם, אי אפשר לקבוע כלל בנוגע לכולם ש"באחד בניסן ראש השנה לרגלים":

לדעת רבי שמעון - "באחד בניסן ראש השנה לרגלים", והיינו, שעניין זה שייך אצל אלו שהולכים בדרכו של רשב"י, ש"מלאכתן נעשית על ידי אחרים"¹⁷, כיוון שהם "עושיין רצונו של מקום"¹⁷, שעבודתם היא לא רק באופן ד"בכל לבבך ובכל נפשך", אלא גם באופן ד"בכל מאדך"¹⁸, ולכן אצלם נקבע גם בגלוי שראש השנה הוא בניסן, היינו, שבכל ענייניהם ההנהגה היא בסדר של אתערותא דלעילא;

אבל, "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן"¹⁷, היינו, שהסדר הרגיל הוא שצריך לעסוק גם במלאכה, על כל פנים באופן ד"תורתן קבע ומלאכתן עראי"¹⁷, ואז, אי אפשר לקבוע כלל שכל העניינים מתחילים בסדר של אתערותא דלעילא, אלא לפעמים יכול להיות גם באופן אחר (ועל דרך המבואר בתניא¹⁹ שלפעמים מתחילה העבודה באהבה, ולפעמים ביראה).

וכל זה בנוגע ל"ראש השנה לרגלים", היינו, שסדר זה יהיה גם בחיצוניות ובגלוי; אבל בנוגע ל"ראש השנה למלכים", הכול מודים שהוא באחד בניסן, כי מצד פנימיות הנשמה הרי כל אחד

מובן, שאצל כל בני ישראל צריכה להיות ההנהגה דכל השנה באופן של "אחד בניסן" - הנהגה שלמעלה מהטבע, שזהו ענינו של "ניסן", מלשון נס¹¹.

וזהו ש"למלכי אומות העולם מתשרי מנינן" - כיוון שהנהגת אומות העולם היא הנהגה טבעית, ורק אצל בני ישראל "באחד בניסן ראש השנה למלכים", שהוא עניין הנהגה נסית. ובפרטיות יותר:

החילוק בין תשרי לניסן הוא - שתשרי הוא זמן החרישה והזריעה, וניסן הוא זמן הקצירה. וזהו שאצל אומות העולם ראש השנה הוא באחד בתשרי, בהתאם לסדר הנהגת הטבע, שתחילה היא החרישה והזריעה (תשרי), ואחר כך היא הקצירה. אבל אצל בני ישראל ראש השנה הוא באחד בניסן - שעוד לפני החרישה והזריעה נותנים לו מלמעלה מן המוכן שיוכל להיות אצלו עניין הקצירה (ניסן), ורק לאחר זה באה החרישה והזריעה שבחודש תשרי, והיינו, שעבודתו בכל השנה היא לאחר ועל ידי האתערותא דלעילא שנמשכה מלמעלה בחודש ניסן.

ג. וזהו גם העניין ש"באחד בניסן (רגל שבו) ראש השנה . . לרגלים":

חג הפסח נקרא על ידי אנשי כנסת הגדולה בשם "זמן חרותנו", לפי שבו יצאו לחירות מכל העניינים הבלתי רצויים שבהם היו שקועים לפני זה. וחירות זו לא היתה מצד עבודתם - שהרי בני ישראל היו אז במעמד ומצב ד"את ערום ועריה"¹² (כפי שאומרים בהגדה¹³), כך, שעדיין לא היה אצלם עניין של עבודה, אלא החירות נפעלה אצלם באופן שמלמעלה למטה (בדוגמת הקצירה שלפני החרישה והזריעה).

וזהו שחג הפסח הוא "ראש השנה לרגלים" - כיוון שהסדר אצל בני ישראל הוא שהתחלה היא בדרך אתערותא דלעילא.

ומחג הפסח באים לחג השבועות, היינו, שלאחרי שנעשה מלמעלה עניין החירות מכל העניינים שמבחוץ, אזי התחילו בני ישראל להתכונן למתן

(14) שמות ג, יב ובפרש"י - מב"ר פ"ג, ד.

(15) עקב יא, יד.

(16) שער הק"ש פ"ג ואילך.

(17) ברכות לה, ב.

(18) ואתחנן ו, ה. וראה ברכות שם, ובחדא"ג מהרש"א שם.

(19) ספמ"ג.

(11) ראה פס"ז בא יב, ב.

(12) יחזקאל טז, ז. וראה מכילתא ופרש"י בא יב, ו.

(13) סיום הפיסקא "במתי מעט".

באומרו, "נהיה ככל הגוים בית ישראל"²⁵ – הנה לא זו בלבד שהוא מאבד את הבעלות על הטבע (הנהגה נסית שמצד עניין המלוכה), אלא יתירה מזה, גם ההצלחה שמצד סדר הטבע לא תהיה אצלו.

מעלתו של יהודי – שהוא מלך, למעלה מהעולם; ואילו כאשר רצונו להתנהג כפי סדר העולם בדרך הטבע, תוך כדי ויתור על עניין המלוכה – הרי טבע העולם שייך לאומות העולם יותר מאשר לבני ישראל, שבזה יש להם אחיזה יותר, ואילו הוא, היהודי, נשאר גם ללא סדר ההנהגה שמצד טבע העולם.

וכדאיתא בזהר²⁶ שישאל נמשלו ללב, שעם היותו איבר היותר מובחר כו', הרי דווקא מצד מעלתו אינו יכול לסבול דבר גס. – הקיבה יכולה לעכל גם דבר גס, וזהו ענינה כו'; אבל אם יכנס פירור מזה אל הלב, אזי יהיה חולה מסוכן רחמנא ליצלן. ודוגמתו בישראל שנמשלו ללב, כך, שהכוח שלהם הוא בעניינים שלמעלה מהטבע, ולא באופן ש"נהיה ככל הגוים".

ז. וזהו גם מה שדובר בהתוועדות פורים²⁷, שכאשר מתביאים את ה"אתה בחרתנו", הנה לא זו בלבד שלא מרוויחים מאומה בנוגע להסרת שנת העמים, אלא אדרבה, על ידי זה מגבירים את שנת העמים עוד יותר:

גוי בטבעו שונא יהודי. כך הטביע הקב"ה שעשו שונא ליעקב. ומוכן גם בשכל, כי, יהודי הוא מלך, וטבע העבד ששונא את אדונו. ולכן, כאשר יהודי טוען "נהיה ככל הגוים", ורוצה להסתיר את ה"אתה בחרתנו", הרי כיוון שבפנימיותו נשאר יהודי, ונשאר מלך, אינו יכול להסיר את שנת הגוי, שכן, ככל שיסתיר את יהדותו, מרגיש הגוי שבפנימיותו הוא יהודי, ולכן ממשיך לשנוא אותו, ואדרבה, הטענה "נהיה ככל הגוים" מגבירה את שנאתו עוד יותר, דכיוון שטבע העולם שייך לאומות העולם, מרגיש הגוי, שהיהודי שרוצה להידמות אליו, רוצה לדחות אותו ממה ששייך אליו ("אַרְאָפְשִׁטוּפֶן פֶּן

מישראל הוא "מלך" או "בן מלך", ולכן אצל כל בני ישראל הסדר הוא ש"באחד בניסן ראש השנה למלכים".

ד. והנה, אף על פי שמצד פנימיות הנשמה הרי כל אחד מישראל הוא "מלך", מכל מקום, לא תמיד נראה הדבר בגלוי גם בחיצוניות ובגלוי, אלא יש גם מעמד ומצב של "עבד", עבד כנעני ועבד עברי, ואמה העבריי, כמבואר בארוכה בכמה מקומות²⁸. ובפרטיות יותר:

יתכן שיהודי יהיה במעמד ומצב של "עבד כנעני", ש"בהפקירא ניחא ליה"²¹, ובגלל זה לא מופרך אצלו ("בא אים איז רעכט") לוותר על עניין המלוכה שבו!

והגע עצמך: אצל כל אחד מישראל ישנו העניין של "אתה בחרתנו מכל העמים". . ורוממתנו מכל הלשונות כו"²², "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"²³, ועניין זה הוא גם בזמן הגלות, ובמעמד ומצב של חושך כפול ומכופל – לא רק "כפול", ב' פעמים, אלא גם "מכופל", ד' פעמים, והיינו, שישנו ההעלם וההסתר (חושך) לא רק מצד קליפת נוגה, ולא רק מצד אחד מג' קליפות הטמאות, אלא מכולם יחד – הנה גם אז אומר הקב"ה "לא מאסתיים ולא געלתיים גו"²⁴ חסו שלום,

וגם אז יש אצל כל אחד מישראל בפנימיותו עניין המלוכה, והרי ענינו של "מלך" שהוא בעל הבית על הכול, ובודאי שהוא בן חורין מכל העניינים, ואף אחד אינו בעל הבית עליו, כך, שכל אחד מישראל אינו נתון תחת מרות הנהגת הטבע, ואף על פי כן, מצד עניין "עבד כנעני" ש"בהפקירא ניחא ליה", מוכן הוא לוותר על עניין המלוכה, ובלבד שלא לקבל על עצמו עול התורה והמצוות!

ו. והמענה על זה:

כאשר יהודי מוותר ח"ו על עניין המלוכה שבו,

²⁰ ראה תו"מ ח"א ע' 84. וש"נ.

²¹ גיטין יג, א. וש"נ.

²² נוסח תפלת יו"ט.

²³ יתרו יט, ו.

²⁴ בחוקתי כו, מד.

²⁵ ע"פ יחזקאל כה, ח.

²⁶ ח"ג רכא, ב.

²⁷ ס"ג ואילך (תו"מ התוועדיות ה'תש"כ ח"א (כ"ז) ע' 429

ואילך).

זיין בענקל"), ולכן מתגברת שנאתו עוד יותר. וזהו גם דיוק לשון המדרש²⁸ "הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב":

מדרש - שייך לחלק האגדה (ולא לחלק ההלכה) שבתורה, ואם כן, מהו דיוק הלשון "הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב", ומהי ההלכה שבדבר? אך העניין הוא²⁹ - שמציאות העולם נעשית על-פי הלכות התורה, היינו, שלפי ההלכה שפוסקת התורה, נעשית המציאות בעולם. וכיוון שהתורה פוסקת הלכה שעשו שונא ליעקב, אזי לא יועילו שום התחכמויות והמצאות, להסתיר את עצמו וכו'; לא נוגע מה חושב פלוני ומה חושב אלמוני; כיוון שהתורה פוסקת הלכה שעשו שונא יעקב, הרי הלכה זו תקבע במציאות העולם בכל האופנים.

וזוהי ההוראה לכל יהודי - שעליו לדעת שההלכה היא שמציאות העולם שונא יהודי! וכיוון שכן, לא יחשוב שיסיים את התפלה והלימוד, ובצאתו לעולם יתנהג כפי סדר ההנהגה בעולם, ויצליח, בעשותו חשבון, שאם הגוי מצליח על ידי עניינים טבעיים, הרי מכל-שכן שהוא, שיש לו כישירונית טובים יותר מאשר הגוי, להבדיל, בודאי יצליח - על כך אומרים לו, שאינו יכול להצליח בסדר ההנהגה של העולם, כיוון שהעולם שונא אותו;

כדי להצליח גם בעניינים גשמיים - עליו להתנהג לפי סדר ההנהגה של תורה, סדר ההנהגה של חודש ניסן, שהיא הנהגה שלמעלה מהטבע, וזוהי דרך ההצלחה של יהודי.

ח. וזוהי ההוראה מחג הפסח, "זמן חרותנו", שהוא "ראש השנה", שממנו נמשך על כל השנה:

יציאת מצרים לא היתה כמו הגאולות שלאחרי זה מפרס ומדי כו', שלאחריהם נשאר חלק מבני ישראל בגלות, אלא באופן שכל בני ישראל יצאו ממצרים³⁰. החילוק היה רק באופן היציאה ממצרים, שהיו כאלו שיצאו בשמחה, והיו כאלו שיצאו באופן ד"ברח העם"³¹, שהוצרכו לברוח מהמציאות

שלהם... כי, להיותם במעמד ומצב ד"עבד כנעני", היה רצונם בהפקירות דמצרים, אבל, עצם היציאה ממצרים היתה אצל כל בני ישראל.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"³² - שכל בני ישראל יצאו מהגלות, ולא יישאר אפילו יהודי אחד בגלות; אצל כל אחד מישראל יתגלה עניין המלוכה, ועניין "אתה בחרתנו מכל העמים", והוא יצא מן הגלות, וגם אלו שרצו להסתיר זאת ולטעון "נהיה ככל הגוים" - הנה "ביד חזקה אמלוך עליהם"³³, וגם הם יצאו מן הגלות.

ולא זו בלבד שהם בעצמם יצאו מהגלות, אלא גם ייטלו עימהם "רכוש גדול", כמו ביציאת מצרים, שלא זו בלבד שבני ישראל עצמם יצאו מן הגלות, אלא גם נטלו עימהם "רכוש גדול"³⁴, ובמכל שכן וקל-וחומר: אם בגלות מצרים שהיתה מאתיים ועשר שנים בלבד, נטלו עימהם "רכוש גדול" - בגלות זה האחרון שבו נמצאים כמעט אלפיים שנה, על אחת כמה וכמה שייטלו עימהם "רכוש גדול".

ועניין זה יהיה באופן שלמעלה מהטבע לגמרי, כמרומוז בשם "ניסן", שיש בו ב' נונין. ובהקדם דברי הגמרא³⁵: "הרואה הונא בחלום - נס נעשה לו. חנינא חנניא יוחנן (נונין הרבה) - נסי נסים נעשו לו".

ובחידושי אגדות מהרש"א שם: "אי משום הנוין דאית ביה, אמאי לא נקט אהרן ונח. ומיהו בחנינא וחנוניא וחנון יש ליישב, משום דהשם גופיה מורה על החנות והטובה, והנונין מראין שיהיה בנס".

ובנדון דידן: השם "ניסן" כשלעצמו מורה על עניין הנס, שהרי פירוש "ניסן" הוא מלשון נס. וכיוון שבתביבה זו ישנם ב' נונין, הרי בודאי שזו מורה על נסי נסים, למעלה מהגבלה לגמרי.

(וסיים כ"ק אדמו"ר):

ייתן השם יתברך שחודש ניסן זה יהיה החודש ניסן שעליו אמרו רז"³⁶ "בניסן עתידין להגאל", במהרה בימינו.

(מהתועודות שבת ויק"פ, פרשת החודש, מכריזים חודש ניסן, ה'תש"כ. תורת מנחם כרך כז, עמ' 487-493, בלתי מוגה)

32 מיכה ז, טו.

33 ע"פ יחזקאל כ, לג. וראה שמו"ר פ"ג, ו. לקו"ש שם.

34 לך לך טו, יד.

35 ברכות נו, רע"א.

36 ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.

28 ספרי בעלותך ט, י"ד. פרש"י וישלח לג, ד.

29 ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 150.

30 ראה לקו"ש ח"א בתחלתו. וראה גם תו"מ ח"ה ע' 53. ח"ב

ס"ע 22 ואילך. ח"ט ע' 325.

31 בשלח יד, ה. וראה תניא פל"א.

תחנת 'מבצע תפילין' הראשונה בכפר סבא

הרב מאיר אליהו אהרן, כיום ראש כולל להוראה ברחובות, זכה לברכות עידודים והכוונות מהרבי בצעירותו • מתי לשנות לנוסח התפילה חב"ד? והאם להתחיל להניח רבינותם? • חידושי־תורה ששלח לרבי כמתנה אישית ל"א ניסן, הורה הרבי לפרסם בקובץ 'גדיל תורה' • ומה הוסיף הרבי בתגובה לדיווח על מבצע תפילין?

נוהגים להזכיר בתפלה) יזכירום בתפלה להמצטרך להם.

והנהגתו הוא על פי האמור, הרי זוהי הדרך לקבלת ברכת השם יתברך במילוי משאלות לבבו לטובה.

בברכה לבשורות טובות,

בשם "כ"ק אדמו"ר שליט"א (חתימת המזכיר סימפסון).

בי"ט כסלו תשכ"ו שיגר האברך ר' מאיר פדיון־נפש אל הרבי. בתגובה קיבל מכתב עלידי מזכירות הרבי בחתימת המזכיר ר' שלום מענדל סימפאהן, ובו הודעה בנוסח כללי־פרטי – כי הפ"נ ייקרא בעת רצון על הציון הקדוש.

לאחר חתימת המזכיר באה ההודעה הבאה:

"כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לעורר שבדאי שומר הוא שלושת השיעורים לכל נפש בחומש תהלים ותניא בכל יום, וישמור עליהם מכאן ולהבא ג"כ [=גם־כן]."

אלא, שבמקום המילה המוקלדת במכונת־כתיבה "לעורר", תוקן בעיפרון – כנראה עלידי הרבי – "לרשום". ההבדל לכאורה נראה פשוט, כי 'לעורר' פירושו שמדובר באדם שיש לעוררו לכך, ואילו במלה 'לרשום' היינו כהודעה ואשרור

לשמור על חת"ת

כפר סבא. לוד. קרית גת. בני ברק. רחובות. כולל בתל־אביב. בת ים. בית כנסת חב"ד ברח' רש"י בני ברק – אלו הם חלק ממ"ב המסעות של הרב מאיר אליהו אהרן שליט"א, יליד כפר סבא, שזכה ללמוד בישיבת תומכי־תמימים, ללמד בתלמוד תורה שם, וכיום מכהן כראש כולל להוראה ברחובות – שהוציא מכתליו מורי הוראה מופלגים בהלכה וביראה.

מכתבים רבים זכה הרב אהרן לקבל מהרבי במשך השנים, חלקם מתפרסם כאן ומתוכם – רובם בפרסום ראשון.

להלן המכתב הראשון אותו זכה לקבל מהרבי:

ב"ה, ב' מנ"א תשכ"ג, ברוקלין

האברך מאיר אהרון שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ז תמוז, התקוה שיוסיף בהתמדה ושקידה בלימוד תורתנו תורת חיים ובקיום המצוות, ובפרט שכותב שמכבר הגיע לגיל מצות.

כשיכתוב בדיוק השמות בלשון הקדש בצירוף שם האם של כל אחד שמבקש ברכה עבורם (שכן

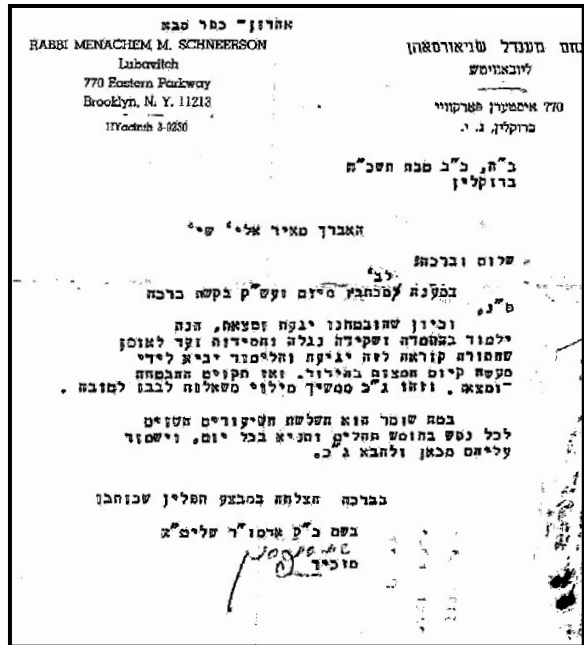
“הצלחה במבצע תפילין...”

“במענה לב’ מכתביו מיום ועש”ק” [=ו’ ערב-שבת קודש] פותח הרבי את מענה מכתבו מיום כ”ב טבת תשכ”ח בתגובה למכתביו של הרב אהרן, ומאחל לו ברכה בסגנון רגיל למדיי.

אלא שלפני החתימה ואחרי המלה “בברכה”, באה תוספת בת ארבע מילים: הצלחה במבצע תפילין שכותבו על כך מספר הרב אהרן, כי הוא היה הראשון לפתוח דוכן “מבצע תפילין” בכפר סבא! ובתגובה לדיווחים על המבצע, נתקבל המענה האמור.

לפי הוראת ההנהלה

בכ”ד כסלו תשכ”ז כותב לו הרבי: לשאלתו בנוגע לסדר היום שלו – ע”פ [=על-פי] הוראת הנהלת הישיבה. שאלתו היתה האם להוסיף ולקחת על עצמו לימוד דברים נוספים מחוץ לסדרי הישיבה הרגילים. באותה שנה כעבור חודש, בכ”ד טבת תשכ”ז, זכה לתשובה נוספת מהרבי שכתב כך: לשאלתו בנוסח התפלה – ישנה לנוסח חב”ד רק כשיחליט שזהו לתמיד. ושוב נדרש הרבי לנושא בי”ג תמוז תשכ”ז – כפי שכותב לו המזכיר באותו יום: לשאלתו עוה”פ [=עוד הפעם] בנוסח התפלה – הואיל כ”ק אדמו”ר שליט”א לענות שיפנה לרב מורה הוראה – בסביבתו. שאלותיו של הבחור מאיר אליהו נסבו אודות השינוי בנוסח התפילה, לאחר שבבית הכנסת של אביו בכפר סבא, התפלל בנוסח של יהודי תימן כאשר נתבקש לעלות כשליח-ציבור, ואילו ביישיבה התפלל כמובן בנוסח חב”ד. הרב מאיר אלי’ שליט”א, ידיו רב לו בהרבצת התורה לאורך השנים, ובמכתב כללי-פרטי מראש חודש אלול תשמ”ג מאחל לו הרבי בכתב-יד קדשו (לאחר המלים המוקלדות בנוסח הרגיל “בברכת

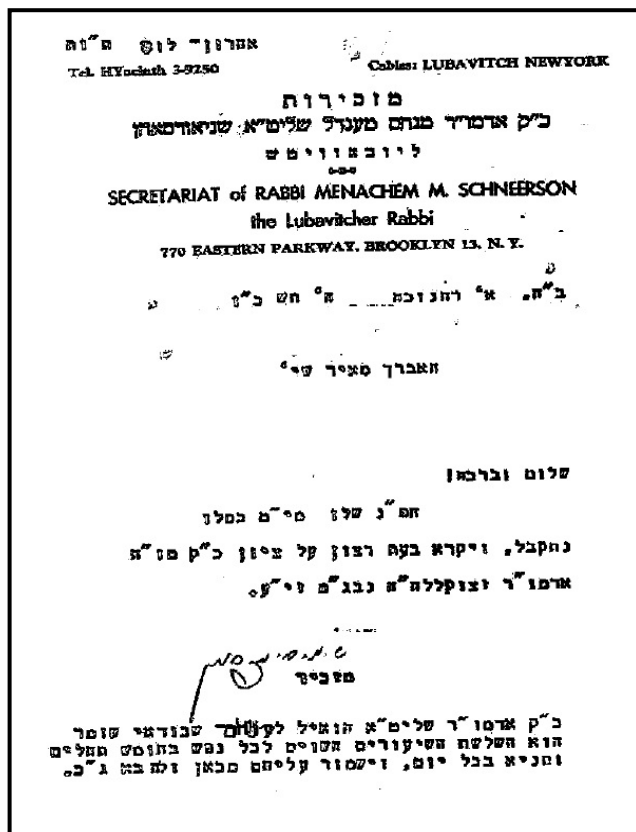

“ועד לאופן שהתורה קוראה לזה יגיעה”. מכתב הרבי מחורף תשכ”ה

שבוודאי שומר הוא על הנ”ל.

“זכה והצליח ולומד בישיבת תו”ת”

בראש המכתב מופיע הנמען – אהרן – לוד. ב”ה, ג’ דחנוכה תשכ”ה, ברוקלין האברך מאיר שי’ שלום וברכה! במענה למכתבו מ”ט כסלו, בו כותב אשר זכה והצליח ולומד בישיבת תומכי תמימים בלוד, ובודאי לימוד בהתמדה ושקידה ובאופן אשר הלימוד יביא לידי מעשה – קיום המצות בפועל. והרי זה גם הצנור והכלי לקבלת ברכת השם בכל הענינים שכותב. ואין לך דבר העומד בפני הרצון. בברכה לבשורות טובות בכל האמור. (חתימת המזכיר בשם הרבי) בטח שומר הוא השלשת השיעורים השונים לכל נפש בחומש תהלים ותניא בכל יום, וישמור עליהם מתאן ולהבא גם-כן.

"כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לרשום...". מכתב ה'מזכירות' עם הוספת הרבי.

שהרבי מסרם לעורך על מנת להדפיסם. דומה שזו הפעם היחידה במשך הופעת הקובץ 'יגדיל תורה', שאירע כדבר הזה. ואף הרב אהרון עצמו הופתע כאשר קיבל לביתו בדואר מעטפה ובה החוברת הנ"ל.

כתיבה וחתימה טובה"): כולל הצלחה בעבודה"ק [=בעבודת-הקודש].

במכתב אחר מכ"ה אדר-שני תשל"ג בו ביקש הרב אהרון עצה וברכה, כתב לו הרבי:

במענה למכתבו מיום ועש"ק פ' ויקרא, יחליט - בהתייעצות עם ידידים יר"ש [=יראישנים] בסביבתו. בטח שומר הוא השלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים. בברכה.

"יגדיל תורה"

תחת מאמר ארוך - הערות בהלכות סוכה בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן, שנדפס בחוברת השמינית של קובץ יגדיל תורה נ"י. (עמודים פא' פט), תחת שם הכותב "הרב מאיר אלי' אהרון בני ברק ארה"ק [=ארץ הקודש]" - נכתב שם בהערה 38: "נשלח אל כ"ק אדמו"ר שליט"א ליום הבהיר י"א ניסן, ונמסר לידינו על ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א".

סיפורו של דבר כך הוא: בחודש אייר תשל"ז הופיעה החוברת בהוצאת חברי הכולל שלידי מזכירות כ"ק אדמו"ר ובעריכת הרה"ג ר' שלום דובער לוין שליט"א. טרם יצאה החוברת שיגר הרב אהרון מתנה אישית לרבי ליום ההולדת השבעים-וחמש - חידושי-תורה שלו בדברי רבינו הזקן. מתברר

'הפצת היהדות': הוראות מיוחדות

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכתיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חישי. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

הלכות ומנהגי חב"ד

טרחא דציבורא³. הראשון: פרשת ויקרא, השני: פרשת ראש-חודש (במדבר כח, ט"ט), והשלישי: פרשת החודש (שמות יב, א"כ).

בשמונה-עשרה "יעלה ויבוא". חצי הלל⁴. "ואברהם זקן... זבדיה... ג' פעמים. קדיש-תתקבל. שיר-שליים, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה: מוציאים שלושה ספרי-תורה. בראשון קוראים לשישה עולים בפרשת השבוע. תמיד, לפני ההגבהה, מניחים את הספר הבא על הבימה⁵. הגבהה וגלילה. וקוראים לשביעי בספר השני בפרשת ראש חודש: "וביום השבת... ובראשי חדשיכם... ונסכו", ואז מניחים את ספר-התורה השלישי על הבימה (ונשאר על הבימה עד אחרי הקריאה בו)⁶, ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השלישי קוראים למפטיר את פרשת 'החודש', בפרשת בוא: "ויאמר... החודש הזה... תאכלו מצות". הגבהה וגלילה.

אם יש רק ספר-תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים לקריאת ראש-חודש ולפרשת החודש. ומגביהים וגוללים לאחר גמר המפטיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר. רצוי להכריז איזו הפטרה קוראים (ומקומה בחומשים), כדי למנוע בלבול מן הציבור.

הפטרה: "כה אמר... בראשון באחד לחודש... עולת תמיד" (יחזקאל מה, יח"מו, טו), ומוסיפים

בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' לשבת זו, יש לזכור לקרוא את שלוש ההפטרות – של פרשת 'ויקרא' ('עם זו יצרתי לי...'), של פרשת 'החודש' ('כה אמר... בראשון... עולת תמיד'), ושל ראש-חודש ('כה אמר ה', השמים כסאי...') כמנהגנו. והנהגים כמנהג רבותינו נשיאינו, יקראו את הפטרות 'ויקרא' וראש-חודש בעש"ק אחה"צ, ואילו בש"ק לפני תפילת שחרית, לאחר קריאת ה'שביעי' שוב, יקראו את ההפטרה דפרשת החודש, בתוספת פסוק ראשון ואחרון דר"ח, כפי שקוראים היום בפועל למנהגנו.

* ביום האחרון של חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר, לאחר ה'מרבין בשמחה' של כל ימי אדר מיום ליום, והיא נותנת את הכוח והסיוע להמשיך את הגאולה דחודש ניסן, שבו נגאלו ובו עתידין להיגאל, כי השמחה שבחודש אדר, ובפרט ביום האחרון שבו, פורצת את גדרי הגלות ומביאה את הגאולה האמיתית והשלמה, עלידי משיח צדקנו שנאמר בו "עלה הפורץ לפניהם", בקרוב ממש¹.

* ביום זה – 'יום כיפור קטן' – יש להוסיף בג' הקוויין: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות), גמילות-חסדים וצדקה².

שבת-קודש, פרשת ויקרא / החודש

ראש חודש – א' בניסן

[כמה ממנהגי ראש-חודש נזכרו בספר 'הלכות ומנהגי חב"ד ליום יום ולמעגל השנה', עמ' 310].

ערבית: לפני שמונה-עשרה טופחין על השולחן, להזכיר אמירת 'יעלה ויבוא'.

שחרית: רצוי להכין את שלושת ספרי-התורה המיועדים לקריאה קודם התפילה, כדי למנוע

(1) לקוטי-שיחות, כרך ד, עמ' 1274.

(2) שיחות-קודש תשל"ו עמ' 663, ובכ"מ.

(3) לוח 'דבר בעתו'.

(4) יש עניין מיוחד להתפלל תפילת שחרית זו בציבור, כדי לומר הלל בציבור, ובפרט שבראש-חודש יש אומרים שאין מברכין עליו אלא בציבור (רמ"א תכב.ב. שו"ע אדה"ז תפג.ג). אך כשלא הספיק, ידוע שאמירת הלל כסדר התפילה חשובה יותר מאמירתו בציבור. וכן שמברכין עליו גם אז.

(5) רמ"א סו"ס קמו. הר"מ ש' הארליג מסר שמניחים אותו בצד ימין (ודלא כמ"ש בפסקי תשובות שם ע"י ציון 36, להניחו בשמאל כדי שיהא קרוב יותר לבעל-קורא).

(6) שעריאפרים, שער י, סי"ב.

יום התועדות. התועדות - בבית הכנסת¹⁷.
חודש ניסן

בכל החודש אין אומרים תחנון¹⁸, 'אל ארך אפיים'¹⁹ ו'למנצח... יענך'²⁰ בימות החול, "אב הרחמים" לפני מוסף שבת, ו'צדקתך' בשבת במנחה²¹. אין מתענים אלא חתן ביום חופתו ובכור בערב־פסח²².

ברכת האילנות: מברכים אותה רק²³ בחודש ניסן²⁴. גם נשים מברכות²⁵. מברכים רק על אילני

מהורש"ב נ"ע, היום יום שם, ספר־המנהגים שם, לוח כולל־חב"ד. ב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' פ נתבאר, שהשייכות היא ודאית לכל אחד ואחד מישראל, ורק שבאם זהו שבטו, אזי השייכות וההמשכה הן באופן נעלה יותר (בשו"ת מנחת־אלעזר ח"ה סי' ב כתב שלא יאמרו כהן ולוי את היה"ר, אבל בס' פתח־זוטא הל' פסח סי' א אות ו הוכיח שגם הם יכולים לומר זאת).

17 היום יום, ל' ניסן.

18 שו"ע אדמוה"ז סימן תכט ס"ח.

19 כנדפס בסידורים מאז שנת תשל"ח. ראה בירור בעניין זה ב'התקשרות' גיליון שכט עמ' 18.

20 סידור אדמוה"ז, לפני 'למנצח' זה.

21 הנאמרים רק ביום שאומרים בו תחנון, כמבואר (בשו"ע רבינו סי' רפד סי' ד וסי' רצב ס"ג, ו) בפסקי הסידור כל אחד במקומו.

22 לוח כולל־חב"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ט.

23 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א עמ' רכ, ע"פ סדר ברכת־הנהנין שבסידור אדמוה"ז. וכן הוא ע"ד הקבלה, ברכי־יוסף סי' רכו ס"ק ב. ולפלא שממשיכים להדפיס גם השתא בלוח כולל־חב"ד (ע"פ קצות־השולחן סי' סו בבדי־השולחן ס"ק יח) שניתן לברך ברכה זו גם בחודשי אדר או אייר, ללא כל הסתייגות. וראה אנציקלופדיה: תלמודית כרך ד עמ' שנה, ציון 98.

24 היו שבירכו ברכה זו ברוב עם, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ה. ובפרט ע"פ המבואר בס' מורה־באצבע להחיד"א אות קצט ע"פ הווה, שכוונת הברכה היא לתיקון נשמות שנתגלגלו בדומם וצומח ויבקשו עליהן רחמים.

לענין ברכה בשבת, ראה שו"ת יחוה־דעת ח"א סי' ב שאין בזה איסור, ותלוי במנהג המקום, וש"נ.

בשו"ת מהרי"ל (הישנות) סי' קמג נקט בפשיטות שמי שלא בירך בראייה ראשונה מברך בראייה שנייה, ונתקב באגור סי' שיח ומטה־משה סי' שסא (שם הביא מזה ראייה לדין שהחינו, שבו נחלקו עליו, ולדעת רבינו בסידורו מברכים ללא שם ומלכות), ובבירור־הלכה סי' רכו (עמ' רט) כ' שלפי כללי הפוסקים יש לפסוק כן נגד כל האחרונים שלא ראוהו. בבדי־השולחן שם הבין בסדר ברכת הנהנין פי"ג הי"ד שאין לברך, אבל מפשטות הלשון הכוונה רק לשלול ברכה **נוספת** באותה שנה (וכמו בהלכה יג וכו' שלא כותבים כך. ובפרט שמהלשון שם "אינו **חוזר** ומברך" משמע שכן מברך לראשונה). וראה בזה באריכות בשו"ע הקצר פרק פו ס"ג ובהערות.

25 נסמן בשו"ע הקצר שם סי"א.

פסוק ראשון ואחרון מהפטרת שבת ראש חודש⁷: "כה אמר"; "והיה מדי חודש"; "ויצאו וראו"; "והיה מדי חודש"⁸.

אם קרא הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת החודש, ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה⁹.

בשבתות חודש ניסן אין אומרים 'אב הרחמים'. נשיא: מצווה לחזק את המנהג¹⁰ לקרוא¹¹ אחרי התפילה¹² (אחרי אמירת תהילים¹³ ומשניות האבלים) בכל יום החל מהיום עד י"ג ניסן ועד בכלל, דבר יום ביומו בפרשת הנשיאים. היום מתחילים "והיה ביום כלות משה" ומסיימים "זה קרבן נחשון בן עמינדב" (במדבר ז, א"י). אחר־כך אומרים את ה"יהי רצון" (אומרים אותו גם בשבת)¹⁴ הנדפס בסידורי תהילת ה'¹⁵. גם כוהנים ולוויים אומרים אותו¹⁶.

7 ספר־המנהגים עמ' 33. לוח כולל־חב"ד.

8 לקוטי שיחות כרך לה, עמ' 191 הערה 34.

9 לוח כולל־חב"ד, ש"פ נח.

10 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' עז.

יא שבהקפדה לומר בכל יום את הנשיא שלו, יש גולה שלא ישכח באחד הימים לספור ספירת־העומר. שמעתי מאבי מורי ז"ל בשם הרה"ג הרה"ח ר' חיים־שאלו ברוק ע"ה.

11 אין מנהגנו לקרוא מתוך ספר־תורה. גם בימי הקריאה אין לגלול הס"ת ולקרוא פרשת הנשיאים מתוכו. ובפרט בש"ק, שפרשת הנשיאים צ"ל אחר תפילת המוספין דווקא - 'שערי הלכה ומנהג' שם.

12 וביום שיש בו תפילת מוסף, אחרי תפילת מוסף, שתדירה ומקודשת יותר מקריאת הנשיא - שם עמ' עט.

13 ד'תדיר קודם, וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' (ניסן־סיוון) עמ' ג.

14 היום יום, ר"ח ניסן. ספר־המנהגים, עמ' 36. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ד"ו.

15 לכאורה צריך לנקד שם 'פְּרָשָׁה'.

16 בס' 'קב הישר' מהדורת הרב שיינברגר תשנ"ג, פרק פה (דף תנג, א"ב), הנוסח הוא: **"דמתחדשין** [ולא 'דמתרחשין', עיי"ש] כציפרים, ומצפצפין **בשבחין** [כ"ה במקור, סי' יסוד־יוסף, ע"פ הווה דלהלן], ומצלאין על... ותעייל הנך **ציפריי קדישין** [אצלנו "ציפרי קדישין"] לאתר קדישא דאיתמר **עליהו** [ונוסחתי הוא כבס' יסוד־יוסף, "עליה" - על האתר]... וכל האורות **הקדושות הכלולות** [א"ה: צ"ע שבכ"מ - כמו באגה"ק סכ"ו, כ"ז - 'אורות' הן בלשון זכר] בקדושת זה השבט, **ואהיה מלושב בקדושת זה השבט** [נשמט מפני הדומות, וכבר העירו ע"ז]...". (ומציין לזוהר ח"ג קצוב, וס' 'דברי תורה' להר"צ וכו' ממנוקאטש ח"ב אות ג).

16 למרות שמוזכר שם "שבאם אני עבדך משבט...". והוא איננו משבט זה, כיון שזה שייך ל'עבור' (דהיינו גילוי מסויים מנשמה אחרת בתוך נשמתו־הוא, הנשארת בדרגתה), הוראת כ"ק אדמו"ר

מאכל²⁶. לכתחילה יש להשתדל שיהיו לפחות שני אילנות²⁷. מי שלא הספיק לברך בעוד הפרחים על האילנות, לא יברך אחר-כך על הפירות²⁸.

יום ראשון

ב' בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר רבינו שלום-דובער נ"ע מליובאוויטש, אדמו"ר מוהרש"ב, דור חמישי לנשיאי חב"ד²⁹, בשנת תר"פ, בעיר רוסטוב על נהר דון, ושם מנוחתו-כבוד³⁰.

יום התחלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר

(26 ראה הדעות בזה בשו"ע הקצר שם ס"ה ובהערות. דעת הרמב"ם, הטוש"ע והפוסקים שהביא הרבי בלקוטי-שיחות, כרך כג, עמ' 116 הערה 33 (וכפי שנראה שהכריע שם) שצ"ל אילני פרי דווקא. ורק שהעיר על השמטת אדמוה"ו מסדר ברה"נ, וסיים 'ואכ"מ' בקשר להשמטות כיו"ב שם.

לענין אילנות שעודם בשנות ערלה, בגליון רע"א ס' רכו מסתפק בזה, אבל רבים פסקו לברך, ראה הגדה של פסח 'חזון עובדיה' עמ' יד משו"ת דובב"מישרים ח"ג ס' ה וחלקת יעקב ח"ב ס' לז ועוד. 27 כף-החיים ס' רכו ס"ק ב ובדי-השולחן ס' סו ס"ק יח.

(28 ואפילו בלא שם ומלכות, כיוון שבלוח ברכת-הנהנין (פ"ב הכ"ג) כ' אדה"ז שאם נפל הפרח וגדלו הפירות טוב לברך בלא שם ומלכות, ובסדר ברה"נ השמיט זאת. 'ביאור סדר ברה"נ' עמ' 445.

(29 הנשיאות החלה בשנת תרמ"ג, אך קבלת עול הנשיאות בכל הפרטים היתה רק בשנת תרנ"ד, ראה 'ספר התולדות - אדמו"ר מהורש"ב', הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשל"ו, עמ' 34. וראה הערה 1 בפתח דבר לספר המאמרים תרמ"ג-ד.

(30 פרשת ימי חייו האחרונים בעלמא דין והסתלקותו נדפסה בס' 'אשכבתא דרבי', ברוקלין תשל"ו, ועוד.

בחורף תרצ"ט, כיוון ששלטונות העיר עמדו להרוס את בית-העלמין, הועבר גופו הק' לבית-העלמין החדש שבאותה העיר מתוך מסירת-נפש ע"י מניין מאנ"ש, על-פי הוראות תלמידו הרה"ק ר' לוי-יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרבי, והקימו במקום אוהל מאותן האבנים שהועברו מהאוהל הישן. 'אשכבתא דרבי' עמ' 151, ומשם ב'תולדות לוי-יצחק', הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשנ"ה, ח"א עמ' 287. צילום הציון ששופץ נדפס שם בעמ' 294.

מהוריי"צ נ"ע³¹.

יום התוועדות.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי: א) ללמוד פרק משנה המתחיל באות אחת משמו הקדוש (על-כל-פנים פרק אחד)³². ב) להוסיף³³ בלימוד תורתו של בעל ההילולא³⁴, ש"עיקר גילוי החסידות באופן של הבנה וההסברה נתחדש על-ידו, ונתכנה 'הרמב"ם דתורת החסידות'³⁵. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב - לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ש"עיקר חידושו - בייסוד ישיבת תומכי-תמימים, שבה מודגשת שלימות התורה" נגלה וחסידות כאחד³⁶, ו"על-ידו התחילה עיקר הפצת תורת החסידות חוצה"³⁷, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו. ה) לקיים התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות³⁸. פשוט, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו... צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים³⁹.

(31 ראה לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1293 בהערה. כרך יב עמ' 146 בהערה 1. כרך לב, עמ' 23 הערה 38. ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 347 הערות 7, 8.

(32 ע"פ לקוטי-שיחות, כרך כא, עמ' 296.

(33 ע"פ 'התוועדויות' תשמ"ז ח"ב, עמ' 286, מוגה.

(34 ע"פ שיחות-קודש תשנ"ב, עמ' 382.

(35 לקוטי-שיחות, כרך ז, עמ' 209, 277.

(36 לקוטי-שיחות, כרך כ, עמ' 67. כרך כז, עמ' 25. 'התוועדויות' תשמ"ז ח"א, עמ' 310, 495.

(37 לקוטי-שיחות, כרך כ, עמ' 389. וראה שם, כרך כב, עמ' 186.

(38 ע"פ הוספות לשיחה הנ"ל בהערה 25, שם עמ' 292. וראה לקוטי-שיחות, כרך כא, עמ' 276.

(39 ע"פ התוועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 286 הערה 66 - מוגה (ההדגשה במקור).

הלכות ומנהגי חג הפסח (א)

תכנון כינוסים: הוראת המזכירות – אין לקבוע באה"ק כינוס ליום א' דחול-המועד פסח, שבחול"ל הוא יום ב' דחג-הפסח, אם בין המוזמנים אליו יהיו גם אורחים מחול"ל הנמצאים כעת בארה"ק, וזאת כדי שאורחים אלה לא יטעו ויסעו לכינוס באותו יום שעליהם (כתושבי חו"ל) לשמור כיום-טוב⁶.

תכנון נסיעות: מענה הרבי: "הנוהג בישראל, שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וביתו (ובביתו), ובפרט ראש המשפחה. נוסף על שקשה ביותר להדר כפי הרצון בענייני פסח – כשנמצאים במקום אחר. וקל להבין"⁷.

יש להתחיל בהכנות ל'מבצע פסח', כולל לדאוג למעות חטיין⁸, מזון ולבוש⁹, וכן לחלוקת מצה שמורה כדלהלן.

הגדות: כדאי שיהיו לכל ילד סידור, חומש, ולהבדיל – קופת צדקה, משלו, וכן ספרי-קודש אחרים. ובעניין שהזמן גרמא – הגדה של פסח. ומה טוב – שקודם החג יקנו לכל ילד סידור חדש וכיוצא-בזה¹⁰, מה שיוסיף לו חיות ומרץ להשתמש

הכנות לפסח: "מצווה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל, עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה"¹.

"כל שלושים יום לפני הפסח², טוב להיזהר ולעיין בכל דבר שעושה, שלא יישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בקלות כשיגיע ערב פסח"³.

"בימים אלו מתחילים כבר עניין המצה⁴... שלכן יש להיזהר מאכילת מצה שלושים יום לפני הפסח"⁵.

(1) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ג. והיינו ל' יום לפני הפסח, משנה ברורה שם סוס"ק ב בשם אחרונים, כפי החיים ס"ק ג בשם מחזירים. ובפרט בישיבה, כולל-אברכים ובית-מדרש – ראה ערוך השולחן שם ס"ו.

(2) השלושים יום' מתחילים מיום הפורים עצמו, שו"ע אדמוה"ז שם ס"א.

(3) שו"ע אדמוה"ז סי' תלו סכ"ג.

(4) ידועה תמיתה הרבי (אג"ק ב'תרמ"א, ח"ט עמ' כב) על כך שחלק מאנ"ש קיבלו את המצות שלא מה'לשכה האירופית של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע. אמנם בס' ימי תמימים' (ח"ב עמ' 392) מפורט מאילו מאפיות באה"ק השיגו (עכ"פ בשנת תשי"ט) את המצות ללשכה האמורה, ורובן לא היו מאנ"ש, הרי שאין זה קשור ליצרן דווקא.

(5) 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' קצ, מאג"ק כרך ח עמ' שיט. מן הדין אסור לאכול מצה רק מעמוד השחר של ערב פסח, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תעא ס"ד. ובחקי-עקב שם ס"ק ז הביא משיירי כנה"ג שהרבה נוהגין שלא לאכול מצה מראש-חודש, והובא באחרונים. בשו"ת איגרות-משה או"ח ח"א סי' קנה (דף ערב"א ואילך) מבאר מקור למנהגם ולמנהגו. ובס' מצות-מצווה (פי"ב ס"ק כז) כ' שכיוון שהטעם הוא משום חביבות המצווה, הרי אפילו במצות של חמץ ראוי להימנע מלאכול, דשווין במראיתם וטעמם, ע"כ. וע"ע (ולכאורה יש לברר עד כמה הן חמץ ממש. ע' בשו"ע אדמוה"ז סי' תנה סל"ג. ועכ"פ יש מקום להחמיר בבוקר ערב פסח עצמו, וכ"כ בנטעי-גבריאל פסח ח"א פ"ב הערה כב).

(6) היכל-מנחם כרך ג' עמ' נד. וראה בס' נתיבים בשדה השליחות' עמ' קג ואילך, והסיכום בעמ' קנג. וזה דלא כנהוג בין כמה מרבני אנ"ש לפסוק בזה כמ"ש בשער הכולל פ"א ס"ב (אף ש"ל שהכוונה כאן לאורחים שלא מאנ"ש). וע"ע.

(7) היכל-מנחם כרך ג' עמ' קצג.

(8) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ה ואילך. והעירו שברמ"א שם ס"א קושר זאת, ובוא"ו החיבור, לענין 'שואלין ודורשין', עיי"ש (ראה סיפורי-חסידים, מועדים, סיפור 294).

(9) ראה 'התנועות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 399,339 ועוד.

(10) במכל-שכן ממה שעל-פירדון (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. טושו"ע ושו"ע-אדמוה"ז או"ח תקכ"ט ס"ז) צריך לקנות לו קליות ואגוזים.

בזה בפועל¹¹.

כלים: "המנהג פשוט במדינות אלו... שלא להשתמש בפסח בשום כלי זכוכית שיש לחוש בו שמא עירו לתוכו משקה חמץ חם, או שמא נשתהה בתוכו משקה חמץ מעת לעת"¹². הגזירים שיהיו להם כלים מיוחדים לפסח, ושלא להזדקק להכשרת הכלים כלל, תבוא עליהם ברכה¹³.

סדר לדוגמה: בימים הסמוכים לחג הפסח, רצוי להראות לתלמידים עריכת הסדר, שעלידי זה יחקקו בזיכרונם ההלכות הקשורות בעניינים אלו, אך יש להתבונן ולסדר זאת באופן שלא לנגוע במנהגי אבותיהם¹⁴.

חלוקת מצה שמורה: מתקנת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, להשתדל – ובפרט רבנים, שו"ב וכל העוסקים בצורכי ציבור – לשלוח לחג הפסח למכריהם (על-כ"פנים בעבור הסדרים) מצות עגולות אפיותידי, ודווקא מצות שמורה, וכן במקומות שמסדרים סדרים כלליים (כמו במלונות וכדומה) יסדרו זאת המארגנים¹⁵. בפרט – יש לדאוג לתלמידי מוסדות חינוך חב"ד ולהוריהם¹⁶. "מובן, שכל המרבה בסוגי מקבלי השמורה וכל המהדר בשמורה זו כפי האפשרי – הרי זה משובח"¹⁷. השיעור המינימלי לחלוקה זו הוא: 'כזית'¹⁸.

סדרים פומביים: הרבי הציע, שהרבנים שבכל אתר ואתר יערכו סדרים פומביים, היינו – כל אחד מהם יערוך את ה'סדר' שלו, ביחד עם בני ביתו ותלמידיו וכו', "ברחובה של עיר", ויזמין את כל תושבי המקום להשתתף ב'סדר הפומבי'.

לפרסם מודעות בעיתונות המקומית, שהרב המקומי עורך 'סדר פומבי' הפתוח לקהל הרחב, במקום פלוני ובזמן פלוני, וכל הרוצה יוכל להשתתף בסדר, לקבל ארבע כוסות ושלוש מצות וכו', ובהדגשה – שאין דורשים דבר מן המשתתף, לא תמורה כספית ולא אחרת, וגם לא מחויבות להישאר עד סיום הסדר, אלא כל הרוצה יוכל להיכנס ולצאת ברגע שירצה¹⁹.

מכירת חמץ: נכון להפיץ שטר מכירה קצר שיוכלו לצרפו לשטר הכללי, או ייפוי-כוח מתאים לכל המקומות שבהם נמצאים חמץ וכלי-חמץ²⁰. יש לצרף לעניין זה גם אנשים שעלולים ליטול חלילה מן החמץ בפסח²¹.

יש לדאוג למכירת חמץ ב'ערב קבלן' דווקא, כדעת כ"ק אדמו"ר הזקן²², ולהשתדל בדרכי נועם

19) 'התועדויות' תשמ"ו ח"ב עמ' 851, מר"ד בעת ביקור הרבנים הראשיים לארה"ק.

20) אג"ק כרך כ עמ' קפז.

21) 'שערי הלכה ומנהג' אר"ח ח"ב עמ' קד.

22) וכדי להפיס דעת המערערים: מובן שיהיו את המוכרים שאסור להם לעשות זאת. אבל גם אם יעברו על איסור זה – 1) פשיטא כמה מהנ"ל לא יעשו זה. 2) גם בנוגע להנחשדים – ודאי כוודאיות התיקון – לא הווי. 3) אפילו בנוגע להנוטל – לכמה דעות לא בטלה המכירה [כן משמע דעת אדמו"ר סי' תמח סעיפים ג'י"ד] כי אם גזול הוא מה שנוטל ותו לא מידי. 4) אפילו להאומר [א"ה: ראה שו"ת משנה שכ"ח סי' קיח] דבטלה המכירה – י"ל דזהו מכאן ולהבא – וניצל מאיסור בלי יראה ובל ימצא עד שעה זו. ולאו שאין בו מעשה – לכמה דיעות אין לוקין עליו אף בעשה מעשה [לעבור עליו]. 5) אפילו למאן דאמר דלוקין עליו – צ"ע מה מכריע: כל שמונת ימי הפסח באיסור דבלי יראה ובל ימצא אלא באופן שאין לוקין – או זמן קצר יותר, אלא שרגע אחד – רגע ביטול הקנייה – קאי בלאו דלוקין עליו. 6) אפילו אם תימצא לומר דבטלה המכירה למפרע – הנה אדרבה לפי זה יש לומר שאין כאן מעשה ואין לוקין על זה, כי מעולם לא היתה כאן מכירה, ואין מקום לקנייה בתוך חג הפסח.

ולבסוף, ע"פ הוראותיו ותיקוניו של הרבי, וכדי שיהא נכון לכל הדעות, נוסף הנוסח דלהלן לשטר המכירה:

"ישראל המוכר או בא כוחו יהיה, באם ירצה, מורשה מהנכרי הקונה ושלא על מנת לקבל פרס, למכור בשבילו או לתת במתנה מהעניינים הנמכרים".

22) בסידורו – נדפס בשו"ע שלו סוף הל' פסח עמ' 1120, וביאורו מבעהמ"ח שער הכולל להלן שם עמ' 1399. וראה 'המועדים בהלכה' עמ' רנא, ובארוכה בספר 'מכירת חמץ בערב קבלן' להרה"ג ריי"צ שי' בלינוב, וכן בקונטרס 'מכירת חמץ לפי תקנת רבותינו' להרה"ג רש"ב שי' לוין, הנדפס בסו"ס 'תיקוני מקוואות' שלו, ברוקלין תשנ"ח.

11) ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 343. ואכן נדפסו ומופצות ע"י צאנז"ח באה"ק לשם כך הגדות מיוחדות בהוצאת קה"ת עם חוברת תמונות צמודה, שהוכנו על-פי הוראות מפורטות שנתקבלו מהרבי בנדון.

12) שו"ע אדמו"ר סימן תנא סעיף עג. וכן נפוץ המנהג בין אנ"ש שלא להכשירם גם מאיסורים, וראה בס' 'הגעלת כלים לפסח' פי"ג סעיף נט. ולגבי דורלקס ופירקס וכו' דנו רבות בספרי השו"ת, ראה בס' הנ"ל פי"ג סעיף שעה.

13) ראה במבוא לס' הנ"ל, אות י'.

14) אג"ק כרך י עמ' שנ.

15) ספר-המנהגים עמ' 37.

16) אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יא עמ' פו.

17) אג"ק כרך יא עמ' ו.

18) אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יג עמ' יא.

אצל כל הרבנים שיעשו זאת.

הידורים²³

* אין אוכלים מצות מכונה, ואין נותנים אותן אפילו לילדים²⁴.

* נזהרים ביותר ממצה שרויה. ולכן המצות שעל השולחן מכוסות [בפועל: כל אחד ואחד אוכל לעצמו מתוך שקית. אוכלים את המצה לפני הבאת התבשילים על השולחן, מסלקים את השקיות ואז שותים ואוכלים את הסעודה. למעשה, אף אין מטגנים מצה במי־פירות], שמא תיפול עליהן טיפת מים, וכן שלא ייפלו מפירורי המצה למים או למרק. קודם ששופכים מים, או משקאות שמים מעורבים בהם, לכוס או לקערה, בודקים שלא יהיו בכלי פירורי מצה [כלי עם דבר לח שנפל בו פירור מצה, נמנעים מלהשתמש בו בפסח זה]²⁵.

מצד החינוך – גם הקטנים צריכים להיזהר ממצה שרויה²⁶.

* נזהרים משתיית יי"ש בפסח²⁷.

* כשהסירו את החותמות מבקבוקי היין, נזהרו שה'פותחן' (שבאמצעותו פותחים את הבקבוק) לא ייגע ביין עצמו²⁸.

* הרבנית רבקה נ"ע אמרה, שאצלם לא שטפו את הביצים לפני פסח²⁹.

* זה כמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון לחרוסת [וכן לא להשתמש בתבלינים בכלל] מחשש תערובת חמץ³⁰.

* רבנו הזקן אמר: "בפסח אין צריך לכבד זה את זה באכילה ושתייה, אבל מותר ליטול בעצמו"³¹. נזהרים לאכול רק בבית ולא אצל אחרים, גם אם יודעים שהזולת נזהר (לכל הפחות) כמותו.

* הצמח־צדק אסר אכילת צנון בפסח, ללא מתן טעם³².

* רבותינו היו אוכלים דגים בפסח³³.

* כנראה, הרבי לא היה שותה תה בפסח (אבל בכלל, הקלו בזה גם רבותינו)³⁴.

* הרבי היה אוכל מאכלי חלב בפסח³⁵ (מזה נראה שאין חשש בעצם השימוש בחלב, אבל אלה הנזהרים מאכילת מוצרים תעשייתיים, נמנעים גם

28 לקוטי־דבורים עמ' 846.

29 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד, מליקוטי־סיפורים עמ' רסא. ומביא שם שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הקפיד על הבחורים בליובאוויטש שהידרו לרחוץ. בזמננו יש החוששים לכוהל בסימון שע"ג הביצים, ומשווקים בסימון מיוחד במספר כוכביות.

30 ספר־המנהגים עמ' 39. ובפועל נמנעים ככל האפשר ממוצרי תעשייה בכלל (ראה מכתב המד"א דכפר־חב"ד בנידון ב'כפר חב"ד' גיליון 759 עמ' 64).

31 'היום־יום' כ' ניסן. ספר־המנהגים עמ' 42. והיינו רק כדי שלא לגרום הרגשת אי־נוחות למישהו ולהביאו לבטל הידוריו, אבל ודאי שיש לארח ולתת האפשרות לקחת, אם סומך על המארח. ראה ספר־השיחות תש"ה עמ' 91 ועוד. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סג, וש"נ. 32 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סב. לגבי שום, אין מנהגנו לאסור (בשם הגר"י לנדא ע"ה. וראה מה שהביא בזה בס' שבחי־המועדים תשנ"ג עמ' 195).

33 שם עמ' ס. וכנראה קנו והכינו אותם לפני פסח, כמנהג הפשוט המובא שם.

34 שם עמ' נג, ששתה במקומו חלב מהול במים חמים. במקום אחר פורסם מפי המשב"ק שהשתייה בימי הפסח היתה מיץ תפוזים שנחסט בבית. ב'אוצר' בעמ' הנ"ל מובא שנהגו לשתות תה, ועל אדמו"ר מהוריי"צ – מובא בעמ' מו.

35 מפי הרה"ח בנימין שי' קליין ('תשורה', נה"ח, ח' אדר תשנ"ו, עמ' 29). וי"א שגם אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ אכלו מאכלי חלב בפסח. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מו אות ו ועמ' נג אות י.

23 ב'רשימות', חוברת לח עמ' 9, איתא: "כ"ק אדנ"ע היה אומר, שאין לנהוג בהידורים בחג המצות – הטעם שלא יחול בקבלה בנדר. כ"ק מו"ח אד"ש". ולא נתפרש, הלא רבותינו נהגו בהידורים רבים ביותר, ומן הסתם התנו שיהיה 'כלי נדר'.

24 'תורת־מנחם – התוועדות' תש"א ח"ב עמ' 7. ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כ"ט על היחס למצות מכונה.

25 ספר־המנהגים עמ' 41. האמור בסוגריים – ע"פ 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מט, מח.

26 המכניסים מצה ישנה לתנור לחממה כדי להחזיר טריותה – אין בזה חשש 'שרוייה'.

27 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 111 הערה 258. והנאמר בישיחה הנ"ל דשנת תש"א שאין להקפיד בזה, הכוונה לקטנים ביותר שטרם הגיעו לחינוך, שעדיף להאכילם שרויה מאשר מצת מכונה. ואף בנושא קטניות, אף שאדה"ז (תנג ס"ג) מזכירו רק כמנהג, מסתבר שעדיף להאכילם 'שרויה' שהחשש בו רחוק ורק ממידת חסידות (והרי באחש"פ מקילין בזה), על פני קטניות שהמנהג ברור לאיסור (כך פסק ונהג בביתו הרה"ח ר' אברהם־צבי הכהן ע"ה מירושלים ת"ו). וכנראה שיש מרבני אנ"ש כיום הסוברים אחרת, וצ"ע אם יש לדעתם מקור נאמן. וראה בשו"ת קנין־תורה ח"ב סי' פ. פרדס־חב"ד גיליון 17 עמ' 175).

27 לחששות שבזה, ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תנא, מד. שו"ת הצמח־צדק אור"ח סו"ס נא. למעשה אוסרים גם אם בטוחים לחלוטין בכשרותו – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נד וש"נ, ושם בעמ' נו שלא נזהרו בהנאה ממנו.

* אין נמנעים מלהכין בפסח מיני מאכל (ומאפה) הדומים למאכלי חמץ⁴¹.

* לפני פסח מבשלים ומסננים בבד את הסוכר המיועד לפסח, כדי לוודא שאין בו לכלוך כלשהו. יש שנוהגים כמנהג רבותינו נשיאינו עצמם ואינם אוכלים כלל סוכר או מוצרים המכילים אותו בפסח, אך הרבי אמר שאינו יודע אם זו הוראה לרבים⁴².

* נוהרים ממאכל שנפל על הרצפה, ולכתחילה אף אין משתמשים בכלים שנפלו על הרצפה⁴³.

* אוכלים רק פרי או ירק בעל קליפה⁴⁴, ומקלפים אותו לפני האכילה (אפילו עגבניות ותמרים) בסכין המיוחדת לכך, שאין משתמשים בה לחיתוך מאכלים.

* נוהגים שלא לאכול דגים מלוחים ('הרינג') בפסח⁴⁵.

מנהגי חב"ד עמ' סו. אגב, הרבי נמנע מלאכול מאכל שאמרו עליו בטעות שהוא 'קניידלך' – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מז. (וראה סיפור זה גם ב'כפר חב"ד' גיליון 759 עמ' 44 ועמ' 158).

(41) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.

(42) 'המלך במסיבו' ח"א עמ' שז. וראה בארוכה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נ ואילך. ושם, שכבר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אמר שאינו אוהב שמחקים אותו בזה.

(43) בס' 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ס (ללא ציון מקור) כתב שיש הקולפים ואוכלים את המאכל. ולענין כלי, כתב שנמנעים משימוש בו אף בדיעבד באותה שנה.

(44) למשל, אין אוכלים כרוב וכדומה. וישנם שגם חסה אינם אוכלים מחוץ למרור וכורך בליל הסדר.

(45) שם עמ' סא, עיי"ש (המצויאות כיום היא, שבדגים מלוחים ללא עיבוד הבעיה היא האנוים לריכך שיש בו בעיית כשרות וגם בעיה לפסח, ובדגים מעובדים ייתכנו גם גלוקוזה וחומר ייטעם, שעלולים להיות חמץ ועכ"פ קטניות).

מחלב ומוצריהם, כשאינם תוצרת בית).

* בין כלי הפסח של רבותינו נשיאינו היו גם צלחות עם פסי זהב בשפתן³⁶.

* אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה צריך לאכול בפסח שקדים מתוקים לרפואה, והקפיד שיקנו אותם (קודם הפסח) בחנות שאינה מוכרת כלל מוצרי חמץ³⁷.

* בדבר 'דירת פסח' או מטבח מיוחד לפסח – "לא ראיתי ולא שמעתי רבותינו נשיאינו נוהגים כן"³⁸.

* אחד החסידים נהג להכין לעצמו מים לכל החג, ואחר-כך, כשהיה קשה עליו, רצה לבטל המנהג עליידי התרת נדרים, והורה לו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שלא לבטלו, אף שאדמו"ר בעצמו לא נהג בזה, מכיוון שמנהג זה הוא מהנהגות הבעש"ט³⁹.

* בס' 'תשב' ועוד מובא, שיש הנמנעים מלהזכיר שם 'לחם' בפסח. על הרבי מסופר שכשאמרו לו על חדר מסויים שיש בו 'חמץ', הגיב ואמר: לא כדאי להזכירו בפסח⁴⁰.

(36) 'אוצר מנהגי חב"ד' ס"ע נט, מהרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן ע"ה בשם הרה"ח ר' שאול דוב זיסלין ע"ה.

(37) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד, מהרה"ג ר' יעקב לנדא ע"ה.

(38) לקוטי שיחות כרך לב, עמ' 204 בהערה. ומציין שם ל'דרכי חיים ושלום' הל' פסח ס' תקעב, שבעל המנחת אלעזר נהג כן (וע' ס' 'מהרי"ל – מנהגים' הוצאת מכון ירושלים עמ' תרל"ו אות צו).

(39) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נו. ויש יחידים מאנ"ש הנוהגים בזה גם כיום.

כשהיה הרבי מסייר במוסדות החינוך קודם עריכת ה'סדר', אירע שהעיר שיש לבדוק מפעם לפעם את המסנתת שלא ייכנסו בה עניינים בלתי רצויים.

(40) מליל הסדר תשל"ט, 'התקשרות' גיליון לח עמ' 13, 'אוצר

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש